

фекти дипольного типу, а й до кристалів з електронейтральними або зарядженими точковими дефектами.

Література

1. Hayes W. Crystals with fluorite structure / W. Hayes. Oxford : Clarendon Press, 1974. – 448 p.
2. Martin P. Paramagnetic colour centres in $\text{SrF}_2\text{-Na}$ / P. Martin, A. Hamaidia, S. Margerie // J. Phys. C : Sol. State Phys. – 1985. V. 18, № 32. – P. 5947-5961.
3. Chornij Z.P. Reorientation of M_A^+ -centers in $\text{CaF}_2\text{-Me}^+$ crystals / Z.P. Chornij. // Phys. Stat. Sol. – 2001. – V. 223. – P. 757-765.
4. F_D -центри в кристалах флюоритів, легованих лужними металами / З.П. Чорний, І.Б. Пірко, В.М. Салапак, М.Р. Панасюк // Журнал фізичних досліджень. – 2012. – Т. 16. – № 1. – С. 1602-1-1602-8.
5. Chorniy Z.P. Crystals $\text{SrCl}_2\text{-K}$ radiation sensitivity / Z.P. Chorniy, I.B. Pirko, V.M. Salapak // Functional materials. – 2011. – Vol. 18. – № 2. – P. 206-210.
6. Центри забарвлення в кристалах $\text{CaF}_2\text{-Na}$ і $\text{CaF}_2\text{-Li}$. І. Результати експериментальних досліджень / З.П. Чорний, І.Б. Пірко, В.М. Салапак, М.В. Дячук // Фізика і хімія твердого тіла. – 2012. – Т. 13. – № 4. – С. 879-882.
7. Механізм генерації центрів забарвлення в легованих кристалах флюоритів. Одномірна модель / З.П. Чорний, І.Б. Пірко, В.М. Салапак, М.В. Дячук // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : УкрДЛТУ. – 2005. – Вип. 15.1. – С. 298-307.
8. Генерація центрів забарвлення в легованих кристалах флюоритів. Одномірна модель / З.П. Чорний, І.Б. Пірко, В.М. Салапак, М.В. Дячук // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : УкрДЛТУ. – 2005. – Вип. 15.1. – С. 170-174.
9. Моделювання радіаційних властивостей іонних кристалів / З.П. Чорний, І.Б. Пірко, В.М. Салапак, М.В. Дячук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.1. – С. 220-226.

Чорний З.П., Пірко І.Б., Салапак В.М., Дячук Н.В. Кинетика радиационного образования центров окраски в ионных кристаллах. I. Кристаллы с примесно-вакансионными диполями. Генерація FA-центров

Предложена методика, в рамках которой можно провести расчеты кинетики нарастания концентрации центров окраски в процессе облучения ионных кристаллов ионизирующей радиацией. Данную методику можно применить для кристаллов, содержащих дефекты дипольного типа, а также электронейтральные и заряженные точечные структурные дефекты. Рассчитана кинетика нарастания F_A -центров окраски в кристаллах со структурой флюорита.

Ключевые слова: кристаллы, центры окраски, радиация.

Chornij Z.P., Pirko I.B., Salapak V.M., Djachuk N.V. Kinetics of formation of radiation color centers in ionic crystals. I crystals with impurity-vacancy dipoles. Generation FA-centers

The technique, in which you can make calculations kinetics increase the concentration of color centers during irradiation of ionic crystals to ionizing radiation. This technique can be applied to crystals containing defects such as dipole and electroneutral and charged point structural defects. Calculated kinetics of growth of F_A -color centers in crystals with fluorite structure.

Keywords: crystals, color centers, radiation.

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 351.72

Проф. Г.І. Башняний¹, д-р екон. наук;

доц. Ю.І. Турянський², канд. екон. наук; доц. О.І. Дунас³, канд. юрид. наук

ДО ПИТАННЯ НЕГАТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РИНКОВОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Розглянуто вплив таких факторів, як масштаби саморегуляції і тривалість ринкового періоду на ефективність ринкової саморегуляції економічних систем. Досліджено зони неефективного розвитку, а також зроблено висновок про те, що вийти із цієї зони можна тільки шляхом розгортання системи державної регуляції і звуження масштабів ринкової саморегуляції.

Ключові слова: централізація, державне регулювання, економічні системи, ринок, саморегуляція.

Постановка проблеми. У сучасній ліберальній (ліберально-консервативній) економічній літературі панує думка, що ринкова саморегуляція економіки лише ефективна, а згортання системи державного регулювання і розширення системи ринкової саморегуляції тільки позитивно впливає на розвиток економіки. Ця точка зору однобічна, а в деяких випадках і неточна, що не дає точної уяви про результативність ринкової саморегуляції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних і російських учених, які досліджували механізми державного впливу на динаміку структурних зрушень, можна виділити роботи В. Базиловича О. Беляєва, О. Білорусова, В. Будкіна, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Поручника, В. Савчука, А. Філіпенка, В. Черняка, А. Чухна та інших.

Мета роботи – дослідити ефективність ринкової саморегуляції економічних систем.

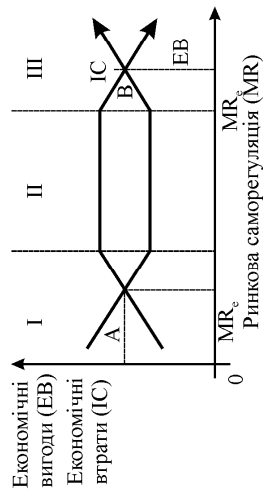
Виклад основного матеріалу. Щоб отримати точнішу уяву про результативність ринкової саморегуляції, потрібно зіставити обидві криві – криву ринково-регуляційних економічних вигод (ЕВ) і криву ринково-регуляційних економічних втрат (ІС), тобто помістити їх в одну систему координат, відкладаючи на осі ординат як економічні вигоди, так і економічні втрати від ринкової саморегуляції. Внаслідок такого "накладання" обох вказаних вище графіків ми отримаємо таку графічну картину, яка точніше ілюструє результативність розвитку процесу ринкової саморегуляції (рис. 1-3) [3, с. 654].

Ці графіки ілюструють, що до точки "А" економічна ефективність ринкової саморегуляції є від'ємною (негативною). Назвемо її умовно MR-неефективністю (або від'ємною економічною ефективністю ринкової саморегуляції).

¹ Львівська КА;

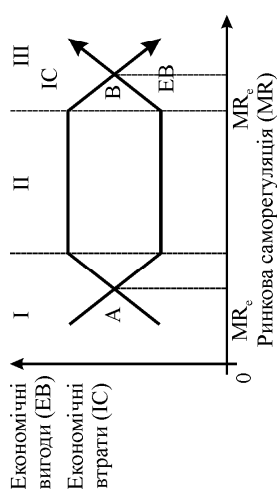
² НУ державної податкової служби України;

³ Львівський НУ ім. Івана Франка

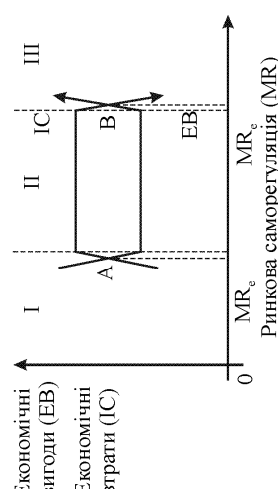
Умовні позначення: IC і EB – криві ринково-регуляційних, відповідно, економічних втрат і економічних вигод; A і B – точки рівноваги економічних вигод і економічних втрат; MRe – рівноважне значення ринкової саморегуляції; I – "зона" початку зростання рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції; II – "зона" стабільного і максимального рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції; III – "зона" початку "спадячого" рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції

Рис. 1. Економічна ефективність ринкової саморегуляції (варіант незначної еластичності)

Умовні позначення: IC і EB – криві ринково-регуляційних, відповідно, економічних втрат і економічних вигод; A і B – точки рівноваги економічних вигод і економічних втрат; MRe – рівноважне значення ринкової саморегуляції; I – "зона" зростання рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції; II – "зона" стабільного і максимального рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції; III – "зона" спадячого рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції

Рис. 2. Економічна ефективність ринкової саморегуляції (варіант значної еластичності)

Умовні позначення: IC і EB – криві ринково-регуляційних, відповідно, економічних втрат і економічних вигод; A і B – точки рівноваги економічних вигод і економічних втрат; MRe – рівноважне значення ринкової саморегуляції; I, II, III – "зони", відповідно, зростаючого, стабільного і спадячого рівня економічної ефективності ринкової саморегуляції

Рис. 3. Економічна ефективність ринкової саморегуляції (варіант гіперзначної еластичності)

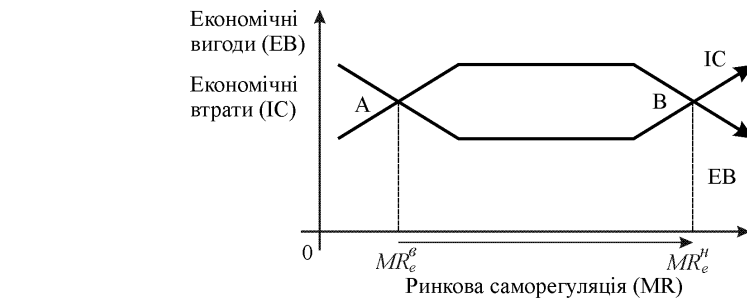

Рис. 4. Економічні системи з низькою (незначною) ринково-регуляційною еластичністю: IC і EB – криві, відповідно, економічних втрат і економічних вигод від ринкової саморегуляції; MR_e^0 і MR_e^1 – висхідний і нисхідний рівноважний рівень ринкової саморегуляції

Вона має місце, як правило, при незначних рівнях ринкової саморегуляції, тобто тоді, коли тотально регульована державою економічна система щойно почала саморегулюватися, а процес "згортання" адміністративного чи державного регулювання тільки-тільки розпочався. У таких незначно саморегульованих економічних системах економічні втрати ще перевищують економічні вигоди, тобто

$$IC > EB,$$

а зниження рівня їх економічної ефективності від'ємне, тобто економічна система є ще дефективною. Явище MR-неефективності можна пояснити, на нашу думку, певним проміжком часу від моменту повного "згортання" системи державного регулювання до отримання позитивних наслідків від цього. Однак позитивно те, що MR-неефективність поступово згасає і подальше посилення ринкової саморегуляції призводить до зрівноваження економічних втрат і економічних вигод від саморегуляції. Економічна ефективність ринкової саморегуляції в точці "A" нульова, вона із від'ємної трансформується в "нуль"-ефективність з тенденцією її подальшої трансформації в "плюс"-ефективність (див. рис. 1-3) [2, с. 366].

На всьому проміжку від точки "A" до точки "B" посилення ринкової саморегуляції (на основі відповідного "згортання" системи державної регуляції) економічно ефективне, оскільки економічні вигоди вже перевищують економічні витрати. Однак, з наближенням до точки "B" рівень плюсової економічної ефективності ринкової саморегуляції починає знижуватися (темп цього зниження залежить від чутливості економічної системи до зміни рівня ринкової саморегуляції), що свідчить про те, що ринкова саморегуляція вже стає надмірною, а система державного регулювання "згортається" надто сильно [4, с. 178].

Залежно від ступеня чутливості економічної системи до зміни рівня ринкової саморегуляції виділяють три типи економічних систем.

Слабочутливі економічні системи з низькою ринково-регуляційною еластичністю (рис. 4) [3, с. 787].

У таких системах навіть значна зміна рівня ринкової саморегуляції спричиняє лише незначну (позитивну або негативну, це вже залежить від ринкового

періоду і масштабу ринкової саморегуляції) змiну рiвня економiчної ефективностi її (економiчної системи) функцiонування. Пояснюється це тим, що в таких системах кривi економiчних втрат i економiчних вигод ринково-регуляцiйного походження тяжiють до горизонтальної лiнii, "намагаються" з нею ототожнитися. У таких системах "зона" стабiльної MR-ефективностi – незначна i в разi посилення рiвня ринкової саморегуляцiї вони швидко переходять у зону MR-неефективностi.

Чутливі економiчні системи зi значною ринково-регуляцiйною еластичностю (рис. 5) [2, с. 271]. Цей тип економiчних систем вже значно сильнiше реагує на змiну рiвня ринкової саморегуляцiї (точнiше, "згортання" рiвня державної регуляцiї; ми аналізуємо перехiдні системи, якi трансформуються в напрямi вiд адмiнiстративних до чистих чи змiшаних), нiж попереднiй. У таких системах "зона" стабiльної MR-ефективностi значнiша, а кривi IC i EB в "зонах" їх зростання i зниження стрiмкiшi, нисхiднi чи висхiднi [4, 320].

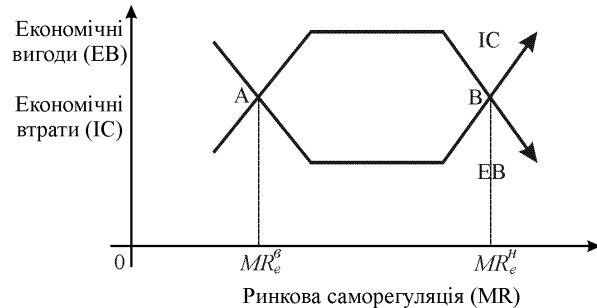

Рис. 5. Економічні системи зi значною (середньою) ринково-регуляцiйною еластичностю: IC i EB – кривi ринково-регуляцiйних, вiдповiдно, економiчних втрат i економiчних вигод вiд ринкової саморегуляцiї; MR_e^B i MR_e^H – висхiдний i нисхiдний рiвноважний рiвень ринкової саморегуляцiї

Ми можемо на пiдставi проведеного аналізу видiлити два основнi типи MR-неефективностi.

Перший – це спадаюча MR-неефективнiсть, яка поступово переходить в MR-ефективнiсть висхiдного, а потiм стабiльного типу. Спадаюча MR-неефективнiсть має місце за досить незначних масштабiв ринкової саморегуляцiї, коли система тотального державного регулювання щойно починає "згортатися". Спадаюча MR-неефективнiсть формується на вiдрiзку до рiвноважного рiвня ринкової саморегуляцiї, тобто до точки "A". Коли масштаби ринкової саморегуляцiї перевищують їх рiвноважний рiвень (висхiдний, оскiльки вiн проявляється на перших етапах посилення ринкової саморегуляцiї економiки пiсля перiоду її тотальної державної регуляцiї, а той рiвень, що формується при пiдходi економiчної системи до точки початку формування MR-неефективностi на етапi гiперзначних масштабiв ринкової саморегуляцiї позначимо, вiдповiдно, як нисхiдний), економiчнi втрати перевищують економiчнi вигоди вiд ринкової саморегуляцiї.

Другий тип – це зростаюча MR – неефективнiсть, яка починає формуватися в умовах гiпервисокого рiвня ринкової саморегуляцiї. Зростаюча MR-неефективнiсть неухильно збiльшується за межами висхiдної точки рiвноважного

рiвня ринкової саморегуляцiї (точки "B"). Коли економiчна система у процесi свого функцiонування досягає точки нисхiдного рiвноважного рiвня, MR-неефективнiсть зростаючого типу починає посилюватися. Це вже перший сигнал того, що необхідно "згортати" систему ринкової саморегуляцiї i вiдповiдно "розгортати" систему державної регуляцiї, оскiльки ринкова саморегуляцiя самовичерпується i з об'єктивною необхідностю вимагає її доповнення системою державної регуляцiї. Аналогiчно можна також видiлити три типи MR-ефективностi [4, с. 325]: Зростаюча MR-ефективнiсть, що має місце на тiй "дiлянцi" розвитку i функцiонування певної економiчної системи, коли вона "проходить" точку висхiдного рiвноважного рiвня ринкової саморегуляцiї. На етапi зростаючої MR-ефективностi посилення ринкової саморегуляцiї економiчної системи є особливо ефективним. Економiчна система досить вiдчутно реагує на зростання рiвня ринкової саморегуляцiї, а тому навіть незначне "згортання" системи державної регуляцiї призводить до досить позитивних економiчних ефектiв. Зростаюча MR-ефективнiсть така значна, що її усвiдомлюють як полiтики-практики, так i вченi-економiсти. Тому в її умовах починають поширюватися пролiберальнi i проринковi економiчнi погляди та iдеї, а у полiтичному спектри суспiльства починається "змищення" вправо.

Стабiльна MR-ефективнiсть. Її характерною особливiстю є те, що подальше посилення рiвня ринкової саморегуляцiї вже не спричиняє подальшого пiдвищення економiчної ефективностi функцiонування певної економiчної системи, вона бiльш-менш стабiльна. "Зона" стабiльної MR-ефективностi може бути досить незначна, значна i гiперзначна, її тривалiсть залежить вiд чутливостi тiєї чи iншої економiчної системи до змiни рiвня її ринкової саморегуляцiї. Слабочутливi (слабоеластичнi) економiчнi системи мають, як правило, незначну "зону" стабiльної MR-ефективностi, середньочутливi – значну, а дуже чутливi (гiперчутливi, гiпереластичнi) – вiдповiдно гiперзначну (гiпершироку, гiпертривалу).

Стабiльна MR-ефективнiсть є стабiльною лише за умови, що ринкова саморегуляцiя посилюється, тобто коли ми продовжуємо "перемiщатися" впродовж осi до певної "межi". Якщо ж такого посилення ринкової саморегуляцiї немає, то стабiльна MR-ефективнiсть трансформується у спадаючу, а потiм – i у зростаючу. Оскiльки величина стабiльної MR-ефективностi є однаковою навіть за умови зростання рiвня ринкової саморегуляцiї, то може сформуватися iлюзiя, що необхідно вiдмовитися вiд продовження полiтики лiбералiзацiї економiки, оскiльки вона вже не пiдвищує рiвня економiчної ефективностi функцiонування економiчних систем. Така уява i така практична позицiя – помилкова, оскiльки практична реалiзацiя антилiберальної i антиринкової полiтики (навіть певною мiрою) дуже швидко трансформує стабiльну MR-ефективнiсть у спадаючу чи навіть MR-неефективнiсть зростаючого типу. Щоб пiдтримувати MR-ефективнiсть на бiльш-менш стабiльному рiвнi, потрiбно продовжувати пролiберальну i проринкову (або антимонополiстичну i антисоцiалiстичну) полiтику. Без цього вона дуже швидко почне знижуватися i позитивний економiчний ефект вiд ринкової саморегуляцiї дуже швидко трансформується в негативний (плюс"-економiчна ефективнiсть трансформується в "мiнус"-економiчну ефективнiсть).

Третiй тип – це спадаюча MR-ефективнiсть, яка формується в умовах, коли ринкова саморегуляцiя переходить певнi межi, а її рiвень наближається до

нисхідного рівноважного рівня. В умовах спадаючої MR-ефективності ринкову саморегуляцію слід продовжувати (шляхом реалізації відповідної державної політики), але водночас необхідно "розгортати" і систему державної регуляції. Тобто в такій економічній ситуації проліберальна і проринкова політика повинна своєрідним чином уже доповнюватися антиліберальною, антиринковою (промонопольною і просоціалістичною) політикою. Економічна система входить у "зону" спадаючої MR-ефективності за гіперзначних масштабів ринкової саморегуляції (або за наступного зростання системи державного регулювання).

Треба зазначити, що будь-яке державне регулювання (антимонопольне чи промонопольне) за своєю природою –просоціалістичне і антиліберальне. Навіть антимонопольне регулювання, незважаючи, що воно нібито сприяє розширенню "зони" вільного конкурентного ринку, насправді лише змінює монополістичне регулювання на державне, але не розширює, як це здається на перший погляд, "зону" ринкового саморегулювання. Ця "зона" розширюється лише тоді, коли система державної регуляції "згортається", а не трансформується з одного типу в інший. Тим більше, якщо держава проводить промонопольну політику, вона цим самим звужує зону конкурентної сфери і відповідно розширює зону монополізації, а монополістичний сектор займає проміжне становище між приватно-конкурентним і суспільним (соціалістичним, державним) [1, с. 250]. Це, як уже йшлося, протосоціалістичний сектор. Якщо держава проводить промонопольну політику, вона фактично проводить просоціалістичну політику. І тим більше просоціалістичною політикою є проконкурентна державна політика і державне регулювання, оскільки реально монополістичне регулювання не змінюється вільним конкурентним, а змінюється державним регулюванням. Номінально антимонопольна (проконкурентна) політика держави – ліберальна і антимонопольна, однак реально вона все-таки просоціалістична і не сприяє розширенню зони вільного ринкового саморегулювання. Тобто будь-яке втручання держави в економіку (навіть коли вона хоче захистити конкурентний ринок і тим більше модифікувати і стимулювати його якість) за своїм характером – просоціалістичне, антиліберальне, антиконкурентне. Державна політика і державна ідеологія саме тому, що вона державна, завжди – антиліберальна і просоціалістична. Хоча на словах державні діячі можуть мати антисоціалістичні погляди, але реально вимушені діяти як антиліберали, проводити просоціалістичну політику. Якщо реально у такому напрямі не діяти, то державні інститути руйнуватимуться і держава як суспільний інститут деградуватиме. Така суспільна ситуація трапляється у більшості країн з перехідною економікою колишнього так званого соціалістичного табору. У тих країнах, де держава проводить антисоціалістичну політику, вона реально деградує, адже це означає проводити антисуспільну політику і руйнувати те, на чому утримується сам державний інститут.

Така ситуація змушує державних діячів (які інтуїтивно, неусвідомлено відчують описану вище ситуацію) проводити політику подвійного стандарту. Це не варто розглядати як "політичну проституцію". Формально і номінально найрозумніші з них змушені "підігравати" проліберальним ідеям і на словах проводити проконкурентну, прокапіталістичну політику (щоб "догодити" панів-

ній масовій свідомості), а реально вони вже проводять (повинні проводити) просоціалістичну політику і певною мірою антиринкову, антиконкурентну. Інша справа, що інтенсивність цієї реальної просоціалістичної політики повинна бути різною за різних економічних умов. За надмірної ринкової саморегуляції – інтенсивнішою, повинна посилюватися [2, с. 399].

Третій тип – це економічні системи сильночутливі (гіпереластичні) до зміни рівня ринкової саморегуляції (рис. 6).

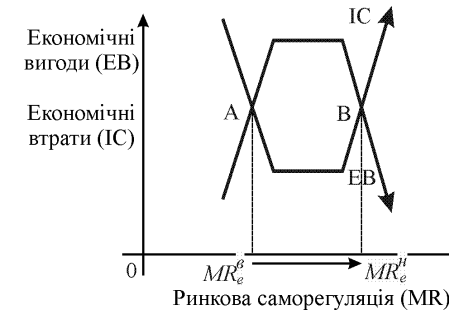

Рис. 6. Економічні системи з гіперзначною ринково-регуляційною еластичністю: IC і EB – криві, відповідно, економічних втрат і економічних вигод від ринкової саморегуляції; MR_e^B і MR_e^H – висхідний і нисхідний рівноважний рівень ринкової саморегуляції

У них навіть незначна зміна рівня ринкової саморегуляції спричиняє значну зміну рівня економічної ефективності функціонування певної економічної системи. Це одночасно вказує також на високу ефективність зміни рівня державної регуляції. В умовах тотальної державної регуляції навіть незначне зниження її рівня і відповідне розширення системи ринкової саморегуляції може призвести до значного зростання рівня економічної ефективності їх функціонування. А в умовах гіперзначного рівня ринкової саморегуляції подальше його посилення вже спричинить зниження рівня економічної ефективності їх функціонування.

Висновки. Ефективність системи ринкової саморегуляції детермінується багатьма факторами, зокрема і такими, як масштаби саморегуляції і тривалість ринкового періоду. У зв'язку з цим можна виділити принаймні три зони функціонування національних економік з різним ступенем ефективності ринкової саморегуляції. Зона регуляції, в якій економічні витрати ринкової саморегуляції знижуються, а економічні вигоди зростають і у певній "точці" зрівноважуються. У цій зоні економічна система спочатку ефективна (характеризується так званою MR-ефективністю), потім переходить у стан стабільної MR-ефективності (друга зона) і, нарешті, третя зона – це зона стійкого формування MR-неефективності, коли ринкова саморегуляція досягає надмірного розвитку, а економічні втрати від неї починають перевищувати економічні вигоди. MR-неефективність економічних систем у цій зоні починає зростати. Вийти із зони неефективного розвитку можна тільки шляхом розгортання системи державної регуляції і звуження масштабів ринкової саморегуляції.

Література

1. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание, управление / В.Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1982. – 432 с.
2. Башнянин Г.И. Эффективность капитализации и либерализации экономических систем в условиях рыночной транзакции: методологические проблемы метрологического анализа / Г.И. Башнянин, Ю.И. Туранский. – Львов : Вид-во ЛКА, 2008. – 480 с.
3. Башнянин Г.И. Метрологические экономические системы: Вступ в общую теорию и методологию формирования экономических параметров / Г.И. Башнянин. – Львов : Вид-во "Новый Свет-2000", 2005. – 1083 с.
4. Башнянин Г.И. Эффективность социализации экономических систем: методологические проблемы метрологического анализа / Г.И. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львов : Вид-во "Новый Свет-2000", 2010. – 240 с.
5. Шницер М. Сравнение экономических систем / М. Шницер. – К. : Вид-во "Основи", 1997. – 519 с.

Башнянин Г.И., Туранский Ю.И., Дунас А.И. К вопросу отрицательной эффективности рыночной саморегуляции экономических систем

Рассмотрено влияние таких факторов, как масштабы саморегуляции и продолжительность рыночного периода на эффективность рыночной саморегуляции экономических систем. Исследованы зоны неэффективного развития, а также сделан вывод о том, что выйти из зоны неэффективного развития можно только путем развертывания системы государственной регуляции и сужения масштабов рыночной саморегуляции.

Ключевые слова: централизация, государственное регулирование, экономические системы, рынок, саморегуляция.

Bashnyanyn G.I., Turiansky Yu.I., Dunas O.I. Towards negative effectiveness of market self-regulation economic systems

The paper considers the influence of such factors as the extent and duration of market self-regulation period, the performance of market self-regulation of economic systems. Study area inefficient development, and concludes that move outside the inefficient development is possible only through the deployment of state regulation and narrowing the extent of market self-regulation.

Keywords: centralized, government regulation, economic systems, market regulation.

УДК 658.78:005.591.1

Проф. О.М. Ковалюк, д-р екон. наук;
студ. І.О.Мельник – Львівський НУ ім. Івана Франка

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ КОНЦЕПЦІЇ "ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА"

Виявлено основні тенденції розвитку способів управління запасами. Обґрунтовано основні підходи щодо застосування нових концепцій менеджменту в Україні та проаналізовано їхнє впровадження на практиці. Досліджено можливості та застереги застосування в Україні концепції "ощадливого виробництва", сформовано перспективи її розвитку.

Ключові слова: виробництво, запаси, концепція менеджменту, менеджмент, ощадне виробництво.

Постановка проблеми. Запаси посідають важливе місце у раціональній і ефективній діяльності більшості підприємств, забезпечуючи резерв матеріальних ресурсів підприємства. Ефективне господарювання українських підприємств можливе за умови раціонального використання цього резерву, що, водночас, потребує чіткої організації облікової роботи, пов'язаної із запасами. В

Україні сформувались сталі та традиційні підходи до організації та управління запасами. Хоч науковці досліджують питання у цій сфері, рішучих змін на практиці побачити важко.

Постановка завдання. Останнім часом у світовій практиці частіше застосовують нові концепції та методи менеджменту. Одне із провідних місць серед них займає концепція "Бережливе Виробництво і Мислення" (Lean Thinking and Manufacturing). Метою роботи є вивчення переваг цієї концепції та доцільності її застосування вітчизняними підприємствами.

Основними завданнями роботи є такі:

- проаналізувати практичні способи управління запасами українськими підприємствами;
- дослідити можливості застосування концепцій зарубіжних країн для організації управління запасами;
- вивчити значення та переваги концепції "ощадливого виробництва" для можливості застосування її в Україні.

Питання обліку запасів досліджували відомі вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.В. Сопко, Р.Л. Хом'як. Було досліджено сутність та методику управління запасами, проте питання з цієї теми залишаються актуальними та потребують вирішення. Передусім, це – удосконалення методів зберігання та використання запасів, а також організація внутрішньогосподарського контролю за їх рухом з метою ефективної діяльності підприємства.

Вивчення питання, що стосуються, зокрема, концепції "ощадливого виробництва" досліджували Дж.П. Вумек, Д.Т. Джонс, Ю. Адлер, М.В. Булгакова та інші. Вчені дослідили принципи роботи концепції, напрямки її застосування, визначили послідовність впровадження системи, обґрунтували її непростий механізм введення, але ефективний результат. Актуальними для дослідження залишаються можливості впровадження цієї концепції в Україні та довгостроковий аналіз результатів від її застосування.

Виклад основного матеріалу. Із поставленої проблеми випливає важливість запасів для підприємства, як резерву матеріальних ресурсів. Основним завданням для підприємства постає організація управління запасами з метою забезпечення оптимального рівня запасів на підприємстві та раціонального їх використання.

Для можливості введення на підприємстві нових методів менеджменту, способів ведення обліку, автоматизації певних облікових процесів, важливо проаналізувати стан зберігання, руху, використання запасів на цей момент. Це дасть змогу побачити перспективу покращення виконання основних завдань запасів, а також їхні переваги та недоліки у процесі господарювання. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу, як основної ланки діяльності господарського суб'єкта, є наявність і раціональне використання виробничих запасів [1, с. 56-60].

Попередні дослідження вчених показали, що однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства й обліку матеріалів [2]. На практиці трапляються різні варіанти організації машин-